

CSÉPÁNY NIKOLETTA

**KISS MAGDALÉNA, A KÖRÖSMENTE FOLYÓVIZEINEK
NÉVRENDSZERTANI VIZSGÁLATA. LÍCEUM KIADÓ, EGER, 2024. 379
LAP. ISBN 978-963-496-268-7**

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Magyar Nyelvi és Irodalmi Tanszék

Kiss Magdaléna arra a feladatra vállalkozott, hogy a Körösök vízgyűjtőterületének teljes folyóvíznévanyagát összegyűjti és rendszerezi. A folyóvizek hossza összesen valamivel több mint 740 km. A *Körös* elnevezésű folyók Erdélyben erednek, majd Magyarország területén a Tiszába ömlenek. A szerző munkájának különlegessége, hogy a vizsgált terület két országra terjed ki. A földrajzi és etnikai sajátosságokat a névanyag is tükrözi: egyes folyóvizeknek csak magyar, egyeseknek csak román elnevezése van, de vannak mindkét nyelven ismert víznevek is. Kiss Magdaléna célja az volt, hogy a Körösmente minden – adattárakban és térképeken szereplő – víznevét feldolgozza. A földrajzi értelemben legnagyobb ide tartozó folyóvizek a következők: Hármás-Körös, Sebes-Körös, Kettős-Körös, Fehér-Körös, Fekete-Körös, Berettyó, Ér.

A földrajzi nevek tanulmányozásának haszna kettős: egyrészt névtani természetű, másrészt nyelvtörténeti következtetések levonására is alapot ad. A Kárpát-medence névtani anyagát górcső alá véve megállapítható, hogy „a legősibb és legszívósabb réteget a helynévfajták közül a víznevek képviselik” (46). A kötetből a víznevekkel kapcsolatos névadás időben és térben dinamikusan alakuló jellegzetességeit ismerhetjük meg, megtudhatjuk, hogy a folyóvíznevek időnként személy-, növény-, állat-, épület-, esemény- és tárgyneveket rejtenek, gyakran utalnak a földrajzi adottságokra, település- és személynevekre.

A kötetnek hat nagyobb fejezete van. Az első egységben (11–30) a magyar víznévkutatás történetével ismerkedhet meg az érdeklődő olvasó.

A második fejezetben (31–42) a szerző bemutatja az anyaggyűjtés forrásait és az anyagközlés sajátosságait. Véleményem szerint a különböző korokban és módszerekkel készült színes térképek és az izgalmas leírások miatt ez a fejezet a nyelvészeti előképzettséggel nem rendelkező olvasó számára is igen érdekes lehet.

A harmadik rész (43–53) a Körösmente vízrajzi közneveivel foglalkozik. A vízrajzi köznévfogalmának meghatározása után a szócsoport történeti rétegeinek bemutatása

következik. A szerző ezután jelentéstani és morfológiai vizsgálódását mutatja be. Kiss Magdaléna rendszerezése szerint a leggyakoribb magyar vízrajzi köznevek a következők: *patak, ér, csermely, fok, ere, folyás, víz, vizek, vize, örvény, kengyel*. A leggyakoribb román vízrajzi köznevek: *vale, pârau, izvor, izbuc, sohodol, toplita*.

A következő fejezet (53–56) azt mutatja be, hogyan lehet tipizálni a vízneveket a Hoffmann-féle rendszer kategóriái szerint (Hoffmann István 2007. *Helynevek nyelvi elemzése*. Segédkönyvek a nyelvészet tanulmányozásához 67. Tinta Kiadó, Debrecen. Második kiadás.).

Az ötödik fejezet (57–149) a kötet legbővebb egysége, a vizsgált vízgyűjtőterület magyar és román vízneveinek névrendszertani vizsgálatával foglalkozik. A strukturális elemzést keletkezéstörténeti vizsgálat követi, majd a névátvételekről is olvashatunk. A szerző funkcionális-szemantikai és lexikális-morfológiai elemzésnek is alávetette a vízneveket. A keletkezéstörténeti vizsgálat során a következő névalkotások különültek el: szintagma-tikus szerkesztéssel alkotott nevek, morfeamatikai szerkesztéssel alkotott nevek, jelentésbeli névalkotással alkotott víznevek és a szerkezeti változással alkotott nevek.

A hatodik fejezet (150–153) a *Körösök* vízgyűjtőterületének vízneveivel kapcsolatos megállapításokat összegzi. Az eredmények bemutatását angol nyelvű összefoglalás, majd bibliográfia követi. A 183. oldalon kezdődik a helynévmutató, a 199. oldalon pedig a terület vízrajzi közneveinek jegyzéke. A következő részek: a víznevek adattára, valamint a víznevek teljes listája, ez nem kevesebb, mint 2002 sort tartalmaz, ráadásul egyes víznevek magyar és román nyelven egyaránt olvashatók, így a tételek száma jócskán 2000 fölött van. A könyv térképszelvények bemutatásával zárul.

Összegzésképpen kijelenthetjük, hogy Kiss Magdaléna nagyszabású gyűjtő- és rendszerezőmunkája egyaránt méltó a névtannal és a nyelvtörténettel foglalkozó szakemberek figyelmére, és további nyelvészeti vizsgálódások alapjául szolgálhat. A szerző a következő sorokkal zárja az eredményeket bemutató fejezetet: „A víznevek rendszertani feldolgozásának kutatási produktuma a még napjainkban is formálódó terminológiai és módszertani keretrendszer megszilárdulásához járul hozzá. A névkincs adta lehetőségek kiaknázása során arra törekedtem, hogy a rendszertani elemzésen túl olyan új perspektívákat villantsak fel, amelyek a kutatást újabb szempontok szerint viszik tovább a komparatív-kontrasztív szemlélet érvényesítésével, sőt továbbgondolásával” (153).